Jadeecada (Rubeola)

Jadeecada waa cudur fayras ah oo aad loo kala qaado oo si lama filaan ah u bilaawda. Jadeecadu waxay caadi ahaan keentaa qandho, kasoo baxyo, qufac, iyo diif-bax. Jadeecadu waxay keeni kartaa dhibaatooyin halis ah waxayna keentaa burukiito, bararka maskaxda, gariir, wax maqlid la'aan, naafonimada garaadka oo waqti dheer ah, iyo dhimasho 1-2 ka mid ah 1000 caabuq. Jadeecada waxaa sidoo kale loo yaqaan rubeola, taas oo ay tahay in aan lagu khaldin cudurka rubella-ga, xanuun kale oo fayras ah oo finan kasoo baxyo leh oo looga hortagi karo tallaal kaasoo aan ku badneyn wadamada horumaray, ama roseola, cudur leh finan fudud oo caadi ah oo ku dhaca carruurta.

Gudbinta

Jadeecada waxay ku faaftaa q**of-ilaa-qof** marka qof cudurka qaba uu qufaco ama hindhiso. Fayraskani aad buu u faafaa sababtoo ah qaybuhu aad bay u yar yihiin waxayna hawada ku jiraan ilaa laba saacadood ka dib marka qof faafinaya xanuunka uu joogay meesha. Sabab ah in hawada lagu kala qaado, waxay ku faafi kartaa inta u dhaxaysa qolalka dhismaha iyada oo loo marayo habka marinka hawada. Marka qofka aanu lahayn wax jirkiisa ka difaaca isagoo u maray tallaalka ama ka hor ku dhicitaanka caabuqa uu beylah u noqdo fayraska jadeecada, suurtogalnimada in cudurku qaado aad bay u badan tahay - in ka badan 90% hal la kulmitaan. Hal qof oo qaba jadeeco ayaa cudurka ku faafiya celcelis ahaan 18 qof oo kale haddii dadkaas aysan difaac adag ka lahayn iyagoo u maraaya tallaalka ama caabuq ka hor.

Astaamaha

Astaamahu waxay caadi ahaan soo baxaan 7-12 maalmood gudahooda kadib u beylah noqoshada cudurka laakiin waxay soo muuqan karaan ilaa 21 maalmood ka dib u beylah noqoshada. Astaamaha ku dhawaad had iyo jeerba marka hore waxaa ka mid ah xumad/qandho, oo ayna soo raacdo finan kasoo baxyo fidsan, oona casaan ah oo ka soo bilaabma wejiga iyo qoorta oona sii aada xaga hoose ee jidhka. Inta badan dadka jadeecada qaba waxay sidoo kale yeelan doonaan astaamo u eg hargab, oo ay ku jiraan qufac, duuf-bixid, iyo indho casaanid ama biyo soo fadhiisitaan. Dadka jadeecada qaba waxa kale oo laga yaabaa in ay la soo baxaan baro cadcad oo yaryar oo afkooda uu ku jiro gudaha jira oo loo yaqaano "goobaha Koplik."

Cudur-ogaanshaha

Kiisaska jadeecada ee laga shakisan yahay waa in isla markiiba loogu wargaliyaa ND HHS. Cudurka jadeecada wuxuu u baahan yahay baaritaanka fayraska iyo bakteeriyada oof-mareenka ee PCR ee afka waxaana sidoo kale ku jiri kara muunad dhiig oo loogu talagalay baaritaanka IgM. Baaritaanada waxaa loo gudbin karaa Adeegyada Shaybaadhka ND HHS si loo baadho. Su'aalaha iyo talooyinka ku saabsan baaritaanka, fadlan la xiriir Qaybta Tallaalka ee ND HHS. Bixiyeyaasha waa inay tixgeliyaan socdaalkii dhawaan iyo xaaladda tallaalka, marka la qiimeynayo suurtagalnimada jadeecada iyo baahida loo qabo in la baaro.

Tixgelinta Gaarka ah ee Baaritaanka Jadeecada ee Bukaanka

Jadeecadu aad bay u fidaa oo halis u tahay dhallaanka hal sano ka yar kuwaas oo aan helin fursad lagu tallaalo, ama bukaannada difaaca jirkoodu hooseeyo. Haddii bukaan ama qoys ay ka shakiyaan inu xubin ay ku dhacday jadeeco, waa in ay wakhti hore u wacaan ka hor inta aan la keenin rugta caafimaadka ama isbitaalka. Bixiyeyaasha daryeelka caafimaadku waxa laga yaabaa inay rabaan inay kula kulmaan bukaan dibadda oo ay sameeyaan qiimaynta loogu sameenayo iyagoo ku jira gawaaridooda iyo baadhitaan loogu sameeyo. Bukaannada looga shakisan yahay jadeecada waa inaysan gelin ama aysan dagin goobta sugitaanka ee xarunta daryeelka caafimaadka haddii taas laga fogaan karo.

Haddii jadeeco qof looga shakiyo, bukaan-socodka iyo dhammaan dadka la kulmay waa in isla markiiba la siiyaa maaskaro oo lagu go'doomiyo qol leh cadaadis taban haddii ay suurtagal tahay. Qolalka ay ku jiraan dadka looga shakisan yahay jadeecada waa in la nadiifiyaa oo laga xidhaa bukaanada ugu yaraan laba saacadood ka dib kiiska jadeecada ee laga shakisan yahay.

Daawaynta

Ma jirto daaweyn gaar ah oo ka hortag ah oo loogu talagalay jadeecada. Antibiyootigyada waxaa loo isticmaali karaa kiisaska ay ka sii if-baxaan jeermiska bakteeriyada ee marxalada xigta. Daryeel taageero ah ayaa la siin karaa bukaannada jadeecada, iyo agabyadu inta badan waxay dalbadaan qoysasku inay ku daryeelaan bukaannada jadeecada gurigooda. Xaaladaha qaarkood, kiisaska jadeecadu waxay u baahan doonaan isbitaal-dhigis. Cudurro dilaacitaankii ugu dambeeyay, ilaa 50% bukaannada jadeecada qaba ayaa la dhigay isbitaal.

Ka hortagga

- Jadeecada si fudud ayaa looga hortagaa iyadoo la adeegsanayo tallaalka. Tallaalka jadeecada aad buu u badbaado badan yahay, ka dib marka labada kuuro ee lagu taliyey la qaato, 97% ayuu waxtar lee yahay.
- Isku darka tallaalka jadeecada-qaamo-qashiirka-rubella-ga (MMR) iyo tallaal ay ku jiraan qaybahan oo lagu daray mid si looga hortago busbuska (MMRV) ayaa ah tallaallada ay ku jirto jadeecada ee laga bixiyo Maraykanka tan iyo 1960-yadii.
- Dadka ku nool meel ka baxsan Mareykanka waxaa laga yaabaa in la siiyay tallaalka jadeecada oo kaliya, kaas oo sidoo kale waxtar leh, laakiin waxaa laga yaabaa in lagu celiyo si looga hortago qaamo-qashiirta iyo rubella-ga. Tallaalka MMR ayaa shuruud u ah gelitaanka ilmaha ee dugsiga, gudaha Waqooyiga Dakota.
- In ka badan 100 maqaalo saynis ah oo ay asaagu dib u eegeen iyo boqollaal cilmi-baarayaal madax-banaan ayaa daraasad ku sameeyay oo xaqiijiyay badbaadada tallaalka jadeecada da' kasta, jinsiyad kasta, iyo asal kasta.
- Dadka dhashay wixii ka horeeyay 1957 waxa loo malaynayaa in ay iska difaacaan jadeecada, maadaama uu cudurku uu ahaa mid aad u faafa kahor tallaalka sida joogtada ah loo qaato. Dadka ka shaqeeya daryeelka caafimaadka waxa laga yaabaa inay u baahdaan inay qaataan tallaalka MMR iyadoon loo eegin taariikhda dhalashada.
- Carruurta da'doodu ka yar tahay hal sano si joogto ah looma siiyo tallaalka MMR, sidaas darteed difaac jirka ee kuwa ku xeeran ee ka dhan jadeecada ayaa si gaar ah muhiim u ah. Haddii dhallaanku u safrayo meel jadeeco leh ka hor da'da 12 bilood, laakiin lix bilood ka dib, waxaa laga yaabaa inay helaan hal qiyaas/kuure oo tallaalka MMR ah si looga hortago jadeecada laakiin waxay u baahan doonaan inay mar kale qaataan qiyaastan ka dib markay hal sano jiraan.
- Tallaalka jadeecada ee labaad waxa la bixiyaa marka uu ilmuhu jiro da'da afar ilaa lix sano laakiin waxa la siin karaa ugu horayn 28 maalmood ka dib marka qiyaasta kowaad la bixiyo.
- Dadka qaba jadeecada ee aan awoodin inay qaataan tallaalka MMR waxaa laga yaabaa in la siiyo tallaalka jadeecada ama difaaca jadeecada ee globulin (IG) oo ah nooc ka mid ah ka hortagga u beylah noqoshada ka dib, laakiin tani aad ayay uga waxtar yar tahay tallaalka kahor u beylah noqoshada.

Qarashku waa inuusan caqabad ku noqon helida tallaalka. Barnaamijka Tallaalka Carruurta (Vaccines for Children, VFC) wuxuu bixiyaa dhammaan tallaallada lagu taliyey carruurta Hindida Maraykanka ah, kuwa aan caymis lahayn ama aan caymiskoodu hooseeyo, iyo kuwa u qalma Medicaid. Tallaallo badan oo lagu taliyay ayaa sidoo kale loo heli karaa dadka waaweyn ee aan caymiska lahayn. Talaalka waxaa laga heli karaa bixiyaha daryeelka caafimaadka deegaankaaga, waaxda caafimaadka dadweynaha ama farmashiyaha.

Hagitaanka Ka reebida

Kiisaska jadeecada waa la kala qaadaa afar maalmood ka hor bilaabashada ka soo bixida finanka ilaa afar maalmood ka dib marka finanku soo baxaan waana in laga saaro goobaha daryeelka ilmaha, dugsiga, iyo dhammaan hawlaha ilaa inta muddadani ka dhammaanayso. Bukaanka qaba jadeecada firfircoon waa iney isaga karantiilaan qeyb gudaha guriga oo ka fog xubnaha qoyska ee aan difaaca jidhka lahayn. Dadka aan la tallaalin (qaatay ebar kuure oo MMR ah) ama aan qaadanin tallaalka oo buuxa (hal kuure oo MMR ah) ayaa laga yaabaa in la siiyo qiyaas MMR ah 72 saacadood gudahood marka la gaaro suurtagalnimada carqaladeynta soo ifbaxa cudurka. Dadka aan la tallaalin ee jadeecada u beylah noqday waa inay karantiil loogu sameeyaa guriga oo laga saaro dugsiga ama goobta xanaanada carruurta 21 maalmood ka dib soo-gaadhista, iyadoon loo eegin sababta ah in aan la tallaalin.

Macluumaad dheeraad ah oo ku saabsan jadeecada, la xiriir Waaxda Caafimaadka iyo Adeegyada Aadahana ee Waqooyiga Dakota Qaybta caafimaadka lambarka 800.427.2180.

Khayraadka:

1. Centers for Disease Control and Prevention (Xarumaha Xakamaynta iyo Kahortagga Cudurrada). (2020, Noofembar 5). *Jadeecada CDC*. Centers for Disease Control and Prevention (Xarumaha Xakamaynta iyo Kahortagga Cudurrada). La soo saaray Janaay 30, 2024 barta https://www.cdc.gov/measles/index.html.
2. Kimberlin, D. W., Barnett, E. D., Lynfield, R., Sawyer, M. H. (2021) Red Book: 2021-2024 Warbixinta Guddiga Cudurada Faafa. Daabacaadii 32-aad ee Akademiyada Maraykanka ee Dhakhaatiirta Carruurta. [Maaraynta iyo Ka Hortagga Cudurrada Faafa; Jadeecada] [bogga 503- 519].

Dib loo eegay Maarso 13, 2025